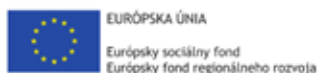

Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
v rámci Operačného programu Ľudské zdroje
www.esf.gov.sk www.employment.gov.sk www.ia.gov.sk

Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov

PhDr. Miroslav Cangár, PhD.

Vydavateľ: Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Názov: Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov

Autor: PhDr. Miroslav Cangár, PhD.

Rozsah: 6 strán

Rok vydania: 2018

Typ publikácie: elektronická

ISBN: 978-80-89837-37-3

Publikácia prešla jazykovou a grafickou úpravou

1. Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov a jej legislatívne ukotvenie

Zákon 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoSS“) v § 16 upravuje viacero druhov odborných činností. Medzi jeden z nich patrí aj odborná činnosť Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. Bližšie je táto odborná činnosť špecifikovaná v § 20 ZoSS ako činnosť, ktorá sa vykonáva so súhlasom plnoletej fyzickej osoby a je zameraná najmä na poradenstvo pri vybavovaní úradných záležitostí, pomoc pri vybavovaní osobných dokladov, pri spisovaní a podávaní písomných podaní, vypisovaní tlačív, pri písomnej komunikácii v úradnom styku a vybavovaní iných vecí v záujme fyzickej osoby. Táto odborná činnosť sa nedá vykonávať samostatne a vždy je súčasťou niektorého z druhov sociálnych služieb. Za poskytovanie tejto odbornej činnosti neplatí prijímateľ sociálnej služby žiadnu úhradu.

ZoSS vyžaduje aj špecifické kvalifikačné požiadavky na zamestnanca, ktorý pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov vykonáva. § 84 ods. 4 ZoSS definuje, že fyzická osoba, ktorá túto činnosť vykonáva, musí mať vyššie odborné vzdelanie získané absolvovaním vzdelávacieho programu akreditovaného podľa osobitného predpisu v študijných odboroch zameraných na sociálnu prácu, sociálnu pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, liečebnú pedagogiku, andragogiku, sociálnu a humanitárnu prácu, sociálno-právnu činnosť a charitatívno-misijnú činnosť, alebo vysokoškolské vzdelanie získané štúdiom v bakalárskom študijnom programe alebo magisterskom študijnom programe zameranom na sociálnu prácu, sociálne služby a poradenstvo, sociálnu pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, liečebnú pedagogiku, psychológiu akreditovanom podľa osobitného predpisu, prípadne uznaný doklad o takom vysokoškolskom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou. Ak nespĺňa vyššie uvedené podmienky, musí mať akreditovaný vzdelávací kurz v oblastiach uvedených v § 84 ods. písmenách a) a b) v rozsahu najmenej 150 hodín a prax pri výkone povolania v oblasti sociálnej práce v trvaní najmenej troch rokov, ak má skončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, ktoré nie je uvedené v § 84 ods. 4 písm. b) ZoSS.

Z hľadiska zákona sú na poskytovanie tejto činnosti dôležité a kľúčové aj ďalšie časti zákona. Počínajúc § 6 ods. 2 ZoSS, ktorý prijímateľovi sociálnych služieb garantuje poskytovanie sociálnej služby, ktorá svojím rozsahom, formou a spôsobom poskytovania umožňuje realizovať jej základné ľudské práva a slobody, zachováva jej ľudskú dôstojnosť, aktivizuje ju do posilnenia sebestačnosti, zabraňuje jej sociálnemu vylúčeniu a podporuje jej začlenenie do spoločnosti – čiže uplatňuje práva a právom chránené záujmy. Zároveň má prijímateľ sociálnej služby právom na zabezpečenie dostupnosti informácií v jej zrozumiteľnej forme o druhu, mieste, cieľoch a spôsobe poskytovania sociálnej služby, o úhrade za sociálnu službu a o cieľovej skupine, ktorej je poskytovaná. Práve táto odborná činnosť je kľúčová v zabezpečovaní zrozumiteľnosti a dostupnosti informácií. § 6 ods. 3 ZoSS garantuje prijímateľovi sociálnej služby aj právo na utvorenie podmienok na zabezpečenie osobného, telefonického, písomného alebo elektronického kontaktu s osobou, ktorú si sám určí, najmä na účel ochrany jeho práv a právom chránených záujmov, nadväzovania a udržiavania sociálnych väzieb s rodinou a komunitou a udržiavania partnerských vzťahov. § 7 ZoSS definuje povinnosť poskytovateľovi sociálnej služby prihliadať na individuálne potreby prijímateľa sociálnych služieb a v kontexte tejto odbornej činnosti aj zabezpečovať to, aby poradenstvo pri vybavovaní úradných záležitostí, pomoc pri vybavovaní osobných dokladov, pri spisovaní a podávaní písomných podaní, vypisovaní tlačív, pri písomnej komunikácii v úradnom styku a vybavovaní

iných vecí v záujme fyzickej osoby bolo individuálne prispôsobené a zrozumiteľné danému človeku. Zároveň v nadväznosti na tento paragraf je potrebné, aby táto sociálna služba bola poskytovaná na odbornej úrovni a v čo najväčšej miere aktivizovala prijímateľa sociálnej služby podľa jeho schopností a možností na samostatnom vykonávaní a realizovaní daných práv a právom chránených záujmov. Pre efektívne a inkluzívne vykonávanie tejto činnosti je potrebné spolupracovať s rodinou, obcou a komunitou prijímateľa sociálnych služieb.

Táto odborná činnosť je zároveň povinná v súlade s § 74 ods. 1 ZoSS pri uzatváraní zmluvy o poskytovaní sociálnej služby, kde je nevyhnutný pre prijímateľa sociálnej služby zrozumiteľný postup jej uzatvárania. Toto sa ešte viac špecifikuje v kritériu 2.3 Určenie postupu pri uzatváraní zmluvy o poskytovaní sociálnej služby.

Zrozumiteľnosť informácií je ďalej v tejto odbornej činnosti nevyhnutná a v podmienkach kvality poskytovanej sociálnej služby sa objavuje hneď niekoľkokrát. V rámci kritéria 2.5 Určenie postupov a pravidiel na vypracovanie, realizovanie a hodnotenie individuálneho plánu prijímateľa sociálnej služby alebo určenie postupov a pravidiel práce s prijímateľom sociálnej služby sa uvádza, že individuálny plán (aj v nadväznosti na § 7 písm. a) ZoSS) má byť zrozumiteľný aj prijímateľovi sociálnej služby, jeho rodine a komunite, a hlavne vtedy, ak sa v rámci podpory poskytovanej sociálnej služby realizujú a zabezpečujú práva a právom chránené záujmy.

Kritérium 2.7 Poskytovanie informácií záujemcom o sociálnu službu a prijímateľom sociálnej služby v im zrozumiteľnej forme podľa ich individuálnych potrieb a schopností priamo nadväzuje na túto odbornú činnosť a jej poskytovanie tak, aby prijímateľ sociálnych služieb bol schopný a vedel si zabezpečiť svoje práva a právom chránené záujmy v komunite.

2. Uplatňovanie práv a právom chránených záujmov – ako na to?

V odbornej činnosti uplatňovanie práv a právom chránených záujmov sa v prvom rade vykonáva základné poradenstvo, ktoré je orientované na podporu pri:

- vybavovaní úradných záležitostí,
- pomoc pri vybavovaní osobných dokladov,
- spisovaní a podávaní písomných podaní,
- vypisovaní tlačív,
- písomnej komunikácii v úradnom styku,
- vybavovaní iných vecí v záujme fyzickej osoby.

Ak sa pozrieme podrobne na tieto činnosti, nevyhnutné odporúčanie je to, aby poskytovateľ sociálnej služby mal spracovaný adresár všetkých relevantných verejných a štátnych úradov, ktoré sa v komunite, kde poskytuje sociálne služby, nachádzajú, prípadne úradov, ktoré sú relevantné pre jeho cieľovú skupinu. Ide predovšetkým o úrady *miestnej (obecný, miestny alebo mestský úrad) a regionálnej samosprávy (úrad samosprávneho kraja), okresné úrady, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, pobočku sociálnej poisťovne, zdravotné poisťovne, súdy, prokuratúru, pošty a ďalšie verejné úrady*. Samotná podpora by mala byť vykonávaná tak, aby prijímateľ sociálnej služby v čo najväčšej miere mohol byť účastný pri samotnom vybavovaní úradných záležitostí a uplatňovaní práv a právom chránených záujmov.

Pomoc pri vybavovaní osobných dokladov sa týka predovšetkým základných identifikačných dokladov, ako sú občianske preukazy, cestovné pasy, vodičské preukazy, ale aj ostatné osobné doklady, ktoré sú nevyhnutné na bežné fungovanie v komunite, a to napríklad rodný list, preukaz zdravotného poistenca, prípadne iné osobné doklady, ako napr. preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a pod. Pre komplexný prehľad a jasné riešenie všetkých možných životných situácií odporúčame využívať ústredný portál verejnej správy www.slovensko.sk. Na tomto webovom portáli nájde poskytovateľ sociálnych služieb všetky relevantné informácie a postupy pre konkrétne situácie pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov.

Vypisovanie tlačív a písomná komunikácia v úradnom styku, ale aj vybavovanie iných vecí v záujme fyzickej osoby, by malo stále prebiehať za účasti tejto osoby a s informovaným súhlasom danej osoby. Úlohou poskytovateľa sociálnej služby je to, aby tieto informácie vedel podať zrozumiteľnou formou prijímateľovi sociálnej služby, a zabezpečil tak možnosť jeho podporovaného rozhodovania. Nie je prípustné, aby poskytovateľ sociálnej služby vykonával túto odbornú činnosť bez vedomia samotného prijímateľa sociálnych služieb alebo jeho blízkych osôb. Na prácu s tou oblasťou sa dajú využívať aj nástroje individuálneho plánovania a sociálnej rehabilitácie, tak aby bol samotný prijímateľ sociálnej služby čo najviac zapojený do rozhodovania a uplatňovania svojich práv a právom chránených záujmov. Pri tejto odbornej činnosti odporúčame využívať a uplatňovať metódy ľahko čitateľného textu (easy-to-read).

Pri poskytovaní sociálnych služieb sa poskytovateľ sociálnej služby dostáva do situácie, keď podporuje fyzické osoby, ktoré sú pozbavené spôsobilosti na právne úkony. Tento stav však neznamená, že dané osoby nemajú možnosť uplatňovať si práva a právom chránené záujmy alebo že to môže robiť za nich niekto iný. V súčasnosti už ani slovenská legislatíva neumožňuje procesne pozbaviť

fyzickú osobu úplne spôsobilosti na právne úkony. Ak sa pozrieme na medzinárodné dokumenty, ale aj Ústavu Slovenskej republiky, tak vidíme, že každý človek má spôsobilosť na práva (napr. čl. 14 Ústavy Slovenskej republiky alebo čl. 12 bod 2. Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím). Ústava Slovenskej republiky hovorí, že nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom (čl. 16 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky). Toto v praxi znamená, že nie je možné svojvoľne upierať komukoľvek jeho práva a právom chránené záujmy. Napriek tomu, že v Slovenskej republike nájdeme v sociálnych službách veľké množstvo prijímateľov sociálnych služieb, ktorí sú úplne pozbavení alebo čiastočne obmedzení spôsobilosti na právne úkony, nie je tento spôsob v súčasnosti v súlade s vývojom a trendmi v metódach sociálnej práce. Vzhľadom na zmeny paradigmy a prístupu k prijímateľom v sociálnych službách sa odporúča ísť cestou podporovaného rozhodovania, ktoré sa dá realizovať v sociálnych službách vo veľkej miere práve cez túto odbornú činnosť a pomocou individuálneho plánovania. Pre presnejšie pochopenie celej oblasti spôsobilosti na právne úkony odporúčame publikáciu autorov Matiaško, Volčko a Humeník – Spôsobilosť na právne úkony. Cesta k samostatnosti a nezávislosti¹ (elektronicky dostupné na: http://www.socia.sk/wp-content/uploads/2016/02/manual_web.pdf). Autori tejto publikácie aj odporúčajú a prezentujú alternatívne spôsoby pri podpore osôb pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov.

Na záver len znovu uvedieme, že pri poskytovaní akejkoľvek sociálnej služby, ale aj odborných činností a podpory prijímateľov sociálnych služieb treba mať na zreteli ustanovenie § 7 písm. a) ZoSS o tom, že poskytovateľ je povinný prihliadať na individuálne potreby prijímateľa sociálnej služby a vychádzajúc z tohto ustanovenia je nevyhnutné, aby to realizoval aj pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. Využívanie nástroja individuálneho plánovania je v tomto prípade veľmi užitočné.

---

1 MATIAŠKO, M., VOLČKO V., HUMENNÍK I. Spôsobilosť na právne úkony. Cesta k samostatnosti a nezávislosti. 2015.

Zoznam použitých zdrojov

MATIAŠKO, M., VOLČKO V., HUMENNÍK I., 2015. *Spôsobilosť na právne úkony. Cesta k samostatnosti a nezávislosti*. Bratislava: SOCIA – nadácia na podporu sociálnych zmien. ISBN 978-80-969744-8-1.

SLOV-LEX právny a informačný portál. *DOHOVOR o právach osôb so zdravotným postihnutím* [online]. © 2017 [cit. 2017-10-06]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/317/20100710>.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), v znení neskorších predpisov.